

**การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
ตามแนวพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ***
**THE DEVELOPMENT OF MORALITY, ETHICS AND DESIRABLE COMPETENCIES
OF TEACHERS BASED ON BUDDHISM IN THE NORTHEASTERN REGION**

สุรพันธ์ สุวรรณศรี¹, วงศ์ชนก จำเริญสาร², วัชรพงษ์ โสภางจร³,
สุรียา นทีศิริกุล⁴, เอี่ยม อามาศยมูลตรี⁵
Suraphan Suvannasri¹, Wongchanok Jumrearnsan², Watcharaphong Sopajorn³,
Suriya Nateesirikul⁴, lam Armartmultree⁵
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,4,5}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2,4,5}
นักวิชาการอิสระ จังหวัดสกลนคร³
Independent scholar, Sakon Nakhon Province³
Email : surapan2599@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา 2) เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบปฏิบัติการการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบปฏิบัติการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาเป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูในโรงเรียน จำนวน 329 คน ใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยสุ่มได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมกลุ่มสนทนา จำนวน 15 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างในการทดลองรูปแบบการปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูจำนวน 3 คน รวม 18 คน ได้มาโดยการสมัครใจเข้ารับการอบรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 50 ข้อ เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมุติฐาน t-test (Dependent Sample)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการดำเนินการทดลองรูปแบบปฏิบัติการการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอนเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบก่อนการอบรมและหลังการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานและรูปแบบปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ เท่ากับ 85.83/85.56 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 80/80

มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.602 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.602 หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 60.20 ของคะแนนสูงสุดที่สามารถจะเพิ่มได้ ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการจัดอบรม โดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด 3. การประเมินรูปแบบปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านความถูกต้อง และด้านความเหมาะสม ส่วนด้านความเป็นไปได้มีค่าคะแนนเฉลี่ย เป็นลำดับสุดท้าย

คำสำคัญ : การพัฒนา; คุณธรรมจริยธรรม; สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

ABSTRACT

The objectives of this research article are 1) to study the conditions for organizing activities to develop morality, ethics and desired competencies of teachers according to Buddhist principles. 2) To create and develop a practice model for activities to develop morality, ethics and desired competency of teachers by applying the principles of the Four Noble Truths and 3. to evaluate the practice model, morality, ethics, and desired competencies of teachers. By applying the principles of the Four Noble Truths Has carried out the research and development process as experimental research. Sample group used in research There were 329 school teachers. Educational institutions were used as the random units obtained by stratified random sampling. Experts in focus group meetings totaling 15 people/person. The sample group in the experiment of the practice model of teaching activities from 6 schools, 3 people per school, totaling 18 people, was obtained by volunteering. Receive training The research instrument was a 50-item questionnaire, a 5-level rating scale, using basic statistics. Average percentage value Standard deviation and hypothesis testing statistics t-test (Dependent Sample).

The research results found that: 1) Conditions for organizing activities to develop morality, ethics and desired competencies of teachers according to Buddhist principles. Overall, it is at a moderate level. 2) The results of the experiment of the activity model for developing teachers' morality, ethics and desired competency. By applying the principles of the Four Noble Truths to a sample group of teachers when comparing the average scores of the test results before the training and after. Training Statistically significant at the .05 level, which is in line with the assumptions and practice model of activities to develop morality, ethics, and desired competencies of teachers. That was created was effective according to the criteria equal to

85.83/85.56, higher than the standard criteria set, which is 80/80, with an effectiveness index value of 0.602, indicating that the activity format develops morality, ethics and desired competency of teachers. As a result, the participants' knowledge increased by 0.602, or an increase equivalent to 60.20 percent of the maximum score that could be increased. 3) Evaluation of activities to develop teachers' morality, ethics, and desired competencies. According to Buddhism, it was found that overall, the mean level of appropriateness was at the highest level. When classified into each aspect, it was found that overall, the mean level was at the highest level. Followed by accuracy and appropriateness. As for the feasibility aspect, the average score was is the last order.

Keywords : Development; Morality and ethics; Desirable Competencies of teachers

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัญหาที่เกิดขึ้นทางด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจในปัจจุบัน ล้วนมีสาเหตุหลักมาจากคุณภาพของคนเป็นสำคัญ การสร้างคุณภาพของคนนั้นครูเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการพัฒนาการศึกษาของประเทศ งานครูจึงเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ผู้ประกอบวิชาชีพต้องรับผิดชอบภาระที่สูงตามมาด้วยเพราะมีผลกระทบต่อผู้รับบริการทางการศึกษา เหตุเพราะในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ทุกประเทศทั่วโลกได้ริเริ่มดำเนินการปรับและพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาใหม่ ที่เรียกว่าการปฏิรูปการศึกษา (Educational Reform) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพมาตรฐาน สามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในกระบวนการปฏิรูปการศึกษา เพราะครู คือผู้พัฒนาเยาวชนของชาติให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นพลเมืองดีที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้สู่เป้าหมายสูงสุด อาชีพครูจึงได้รับการยกย่องเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีความจำเป็นต่อสังคม เป็นอาชีพที่จะต้องพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีจิตสำนึกที่ถูกต้อง และปลูกฝังความรู้ ความคิด จิตวิญญาณที่ดีงามให้แก่เยาวชนเมื่อสังคมยกย่องเคารพและไว้วางใจผู้ประกอบวิชาชีพครูมากเท่าไร ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องปฏิบัติให้เหมาะสมกับความไว้วางใจของสังคมให้มากขึ้น ด้วยการควบคุมความประพฤติปฏิบัติของตนยึดมั่นในหลักธรรมทางศาสนา สร้างจิตสำนึกที่ดีเพราะครูมีคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะย่อมส่งผลต่อความเชื่อมั่นทางสังคมและความเป็นคนดีของลูกศิษย์ ครูในยุคนี้ต้องเป็นคนที่ทันโลก ทันสมัย ทันเทคโนโลยีและทันการเปลี่ยนแปลงเป็นครูอาชีพมีคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ลบล้างภาพลักษณ์ครูนี้อันสิ้นล้นพันตัว ครูลงโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุ ครูหลอกหลวงข่มขืนศิษย์ ครูขายยาเสพติด ครูประพฤติผิดทั้งที่เจตนาและไม่เจตนา

คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญยิ่งกับบุคคลทุกคน ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานไว้ว่า “...การที่จะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึง

ปรารถนา คือ เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้นจะอาศัยความรู้เพียงอย่างเดียวไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริตความบริสุทธิ์ใจและความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย เพราะความรู้ที่เปรียบกับเครื่องยนต์ที่ทำให้รถยนต์เคลื่อนที่ไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมเปรียบกับพวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำพาให้รถยนต์ดำเนินไปถูกทางด้วยความสวัสดิ คือ ปลอดภัยบรรลุถึงจุดหมายที่พึงประสงค์ การที่จะประกอบกิจการงานเพื่อตนและเพื่อส่วนรวม ให้ทุกคนตระหนักว่าการงานสังคมและบ้านเมืองนั้น ถ้าขาดผู้มีความรู้เป็นผู้บริหารย่อมเจริญก้าวหน้าไปได้โดยยาก แต่ถ้างานและบ้านเมืองใดก็ตามขาดบุคคลผู้มีความรู้ คุณธรรม ความสุจริตแล้วจะดำรงอยู่ไม่ได้เลย...” (สำนักงานพัฒนาคุณธรรมกระทรวงศึกษาธิการ, 2532) และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้กำหนดแนวทางหลักแห่งการพัฒนามุ่งเน้นเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาจิตวิญญาณ สติและปัญญาของศาสนทายาทและพลเมืองโลก เสริมสร้างสังคมตามวิถีพุทธ 5 ด้าน คือ ปรีชา ประยุกต์ ปฏิบัติ ปฏิถและปฏิรูป นำทางยกระดับและพัฒนาจิตใจชาวโลกสู่การเป็นมนุษย์ เพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ก่อให้เกิดเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งมีภูมิคุ้มกัน มีจิตวิญญาณและสติปัญญาแบบวิถีพุทธ ร่วมเติมเต็มและเสริมพลังแก่สังคมทุกภาคส่วนที่อ่อนล้า พลัดหลง เพื่อให้สมาชิกในสังคมฟื้นคืนกลับสู่ความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณ เกิดความมั่นคงยั่งยืนหยัด และก้าวเดินต่อไปอย่างยั่งยืนใน ทิศทางที่ถูกควรตามทำนองคลองธรรม (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2563) ตามปรัชญาการอุดมศึกษาไทยและระบบอุดมศึกษาใหม่ ด้านการสร้างบัณฑิตและพัฒนากำลังคนที่ยั่งยืนสร้างบัณฑิตและพัฒนากำลังคนในทุกช่วงวัย (Lifelong Learning) ให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมและมีสมรรถนะ (Competency) ที่จำเป็น และรองรับสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Disruption) ในปัจจุบันและอนาคตได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2560 มาตรา 258 ด้านการศึกษา (3) กล่าวไว้ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพครูและอาจารย์ ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับ ความสามารถ และประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู (คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560)

หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญและถือเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัท ที่จะต้องให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีคุณค่าต่อชีวิตอย่างมากและส่งผลทำตนให้เป็นผู้ประเสริฐขึ้นในสังคมได้ พุทธธรรมนั้นสอนทั้งการดำเนินชีวิตที่จะทำให้ชีวิตตนมีค่าหรือเป็นชีวิตที่ประเสริฐ ชีวิตที่อยู่ด้วยความเจริญและคุณธรรมและสอนการดำเนินชีวิตให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี สงบ และเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีเป็นจำนวนมาก หลักธรรมที่จัดว่าเป็นแม่บทของพุทธธรรมทั้งหมดได้แก่ อริยสัจ 4 ซึ่งจะช่วยให้เรามีความเข้าใจความเป็นจริงของธรรมชาติ และรู้จักชีวิตของตนเองอย่างแท้จริง และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอื่นอีก ได้แก่ หลักไตรสิกขา หลักกัลยาณธรรม หลักฆราวาสธรรม หลักสัปปุริสธรรม หลักหิริโอตตปิยะที่สามารถนำหลักคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะของครูไปบูรณาการประยุกต์ใช้ เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลเนื่องจากครูอาชีพ เป็นผู้ให้ ผู้เติมเต็ม และผู้มีเมตตา ทำหน้าที่ อบรมสั่งสอน ฝึกฝนศิษย์ให้เป็นคนดีมีความรู้ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น จึงจำเป็นต้องมีคุณธรรมประจำตน (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2558)

ผู้วิจัยได้สำรวจแล้ว ยังไม่มีการสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขึ้นมาใช้อย่างแท้จริง ซึ่งวัดโรงเรียน มหาวิทยาลัย ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนและผู้สูงอายุ ที่ควบคุมกำกับดูแลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ให้กับหน่วยงานทางการศึกษา อยากรให้มีการสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูขึ้นมาเพื่อจะได้นำไปใช้ให้ถูกต้องตามแนวพระพุทธศาสนา คณะผู้วิจัย จึงได้ร่วมกันจัดทำแผนงานวิจัยนี้ เป็นกรณีเร่งด่วน คณะผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย มีความสนใจในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลของการวิจัยในครั้งนี้จะมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องพัฒนากาย ความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องพัฒนาจิตความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องพัฒนาปัญญา ความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องพัฒนาสังคมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครอบครัว พัฒนาสังคม ด้วยหลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 2.2 เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่
- 2.3 เพื่อประเมินรูปแบบปฏิบัติกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 หน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปกำหนดนโยบายในการส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู บุคลากรในสถานศึกษาเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร
- 3.2 ได้แนวทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูในสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน
- 3.3 เพื่อให้สถานศึกษาตระหนักและนำวิธีการไปพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูในโรงเรียนที่เปิดสอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
- 3.4 นำผลการวิจัยไปเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชุมสัมมนา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

- การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย (scope of research) ไว้เป็น 3 ด้าน ดังนี้
- 4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา เป็นการศึกษาในมิติต่างๆของการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ที่มีประชากรกระจายอยู่ใน

เขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สำหรับการวิเคราะห์กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของ ครูตามแนวพุทธศาสนา ด้วยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่ประกอบด้วย หลักธรรมอริยสัจสี่ คือ ความจริงอันประเสริฐเป็นหลักคำสอนที่สำคัญของพุทธศาสนา ดังนี้

1) ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) คือ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ความทุกข์เกิดขึ้นจากชั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ฉะนั้น ความสุขและความทุกข์ของคนเรานั้นเกิดขึ้นที่ กายและที่ใจ

2) สมุทัย (หลักธรรมที่ควรละ) คือ ความจริงที่ว่าด้วยเหตุเกิดแห่งความทุกข์เพราะความ ทุกข์หรือปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นมีสาเหตุเกิดจากอะไรบางอย่างหลักธรรมที่ควรละเพื่อไม่ให้เกิดทุกข์ คือ 1) หลักกรรม (วิบัติ 4) ได้แก่ วิบัติ 4 หลักกรรมหรือกฎแห่งกรรมเป็นคำสอนที่สำคัญของพุทธศาสนา มีใจความสั้นๆว่า หว่านพืชเช่นใด ได้ผลเช่นนั้น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว 2) หลักอกุศลกรรมบถ 10 หมายถึง ทางแห่งความชั่วหรือกรรมชั่วอันเป็นทางไปสู่ความเสื่อมและความทุกข์ การทำความชั่วแบ่ง ได้ 3 ทางคือ การทำความชั่วทางกาย การทำความชั่วทางวาจาและการทำความชั่วทางใจ 3) หลัก อบายมุข 6 หมายถึง ทางแห่งความเสื่อมได้แก่ ติดสุราและของมีนเมา ชอบเที่ยวกลางคืน ชอบเที่ยวดู การละเล่นมีโทษ ติดการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านการทำงาน

3) นิโรธ (หลักธรรมที่ทำให้บรรลุ) คือ ความดับทุกข์หรือดับปัญหาต่าง ๆ พุทธศาสนามี หลักคำสอนเกี่ยวกับเรื่องความสุขโดยมีจุดหมายสูงสุด คือ นิพพาน เป็นบรมสุขที่สูงสุด แบ่งออกเป็น 1) สามีสสุข คือ ความสุขทางกายที่เกิดจากวัตถุภายนอก เรียกว่า กามสุข 2) นiramisสุข คือ ความสุข ที่ไม่อิงอาศัยวัตถุภายนอก เรียกว่า ความสุขทางใจ

4) มรรค (หลักธรรมที่ควรเจริญหรือทำให้เกิดขึ้น) คือ ข้อปฏิบัติที่ทำให้พ้นจากความ ทุกข์หรือปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ 1) บุญนิมิตของมัชฌิมาปฏิปทา หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกล่วงหน้าก่อนที่ อริยมรรคมีองค์ 8 จะเกิดขึ้นในตัวของผู้ปฏิบัติ 2) สติปัฏฐาน 4 หมายถึง ข้อปฏิบัติเป็นที่ตั้งแห่งสติ หรือการกำหนดสติพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ให้รู้ทันทำให้มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์และทำให้ไม่ประมาทใน การดำเนินชีวิต 3) ดรุณธรรม 6 หมายถึง ธรรมที่เป็นหนทางแห่งความสำเร็จ ความเจริญก้าวหน้าแห่ง ชีวิต 4) กุลจักรฐิติธรรม 4 หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับรักษาวางศ์ตระกูลให้ดำรงอยู่ได้นาน 5) กุศล กรรมบถ 10 หมายถึง ทางแห่งการทำความดี หรือกรรมดีที่ควรประพฤติปฏิบัติ 6) มงคล 38 หมายถึง ธรรมที่นำความสุขและความเจริญมาให้แก่ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ การประพฤติธรรมด้วยเบญจศีล และเบญจธรรม

4.2 ประชากร ได้แก่ 1) ประชากรในการศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้กำหนดเอา ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นครูผู้รับผิดชอบงานคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 12,313 โรงเรียน 2) ประชากรในทดลองการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธ ศาสนา โดยใช้รูปแบบปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ประกอบด้วยครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชนและพระภิกษุสงฆ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เป็นครูผู้รับผิดชอบงานคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน จำนวน 12,313 คน จำแนกครูผู้สอนเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก

4.3 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 329 คน ใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยสุ่มได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) 2) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group) จำนวน 15 รูป/คน 3) กลุ่มตัวอย่างในการทดลองรูปแบบปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน จาก 6 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน รวม 18 คน ได้มาโดยการสมัครใจเข้ารับการอบรม

4.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 50 ข้อ เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

4.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ยค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐาน t-test (Dependent Sample)

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามความคิดเห็นของครูผู้รับผิดชอบโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยขาดสิ่งสนับสนุนการดำเนินการ คือ รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู และเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าประกอบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตามหลักการของคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์และประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

5.2 รูปแบบการปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ประกอบด้วย 5 หน่วย คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม 3) หลักธรรมอริยสัจสี่ 4) กิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ และ 5) การประเมินโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ส่วนกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู มีเนื้อหาสาระประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโครงการ การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ การกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ การดำเนินงานโครงการคุณธรรมจริยธรรมฯ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมฯ การเขียนรายงานโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู และการจัดนิทรรศการและการเผยแพร่ผลการดำเนินโครงการ ผ่านการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) สรุปได้ว่า มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรได้อย่างดีเยี่ยม และผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยส่วนรวมอยู่ในระดับสอดคล้องและทุกรายการอยู่ในระดับสอดคล้อง ผ่านการทดลองใช้ (Try Out) และปรับปรุงเป็นฉบับสมบูรณ์

5.3 ผลการดำเนินการทดลองรูปแบบปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 18 คน สรุปได้ว่าผู้เข้าอบรมมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรม เท่ากับ 19.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.49 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 63.70 ระหว่างการอบรมมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 51.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.20 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 85.83 หลังการอบรม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 25.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.53 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 85.56 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบก่อนการอบรมและหลังการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานและรูปแบบปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ เท่ากับ 85.83/85.56 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 80/80 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.602 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.602 หรือเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 60.20 ของคะแนนสูงสุดที่สามารถจะเพิ่มได้ ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการจัดอบรม โดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด การนิเทศติดตามผลการนำความรู้และทักษะด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ไปใช้กับครูในโรงเรียน พบว่าโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการดำเนินงานโครงการคุณธรรมจริยธรรมฯ ด้านกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมฯ ด้านผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ และด้านกลไกส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามลำดับ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ว่า รูปแบบปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ ด้านความรู้ความเข้าใจความสามารถ/กระบวนการปฏิบัติ และเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู อย่างชัดเจน

5.4 การประเมินรูปแบบปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ตามมาตรฐานการประเมิน พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.11) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.14) รองลงมาได้แก่ด้านความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.09) และด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.10) ส่วนด้านความเป็นไปได้มีค่าคะแนนเฉลี่ย เป็นลำดับสุดท้าย ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.10)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามความคิดเห็นของครูผู้รับผิดชอบโครงการคุณธรรมจริยธรรมฯ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยขาดสิ่งสนับสนุนการดำเนินการ คือ รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

และเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าประกอบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตามหลักการของคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ และประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตดา ปรีตถจริยา และอุบล เลี้ยววาริณ (2558) ได้ศึกษาความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังของนักเรียนและนักศึกษา ผลวิจัยสำคัญพบว่า 1) นักเรียนและนักศึกษา มีความคาดหวังความเป็นครูในระดับมากที่สุด 5 ด้านคือ ด้านคุณธรรมจริยธรรมครู คาดหวังในเรื่องความกตัญญูกตเวทีต่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ด้านคุณลักษณะที่ดีของครู คาดหวังในเรื่องครูควรมีความรู้แม่นยำในหลักสูตรที่สอน ครูควรสอนศิษย์ให้รู้แจ้งโดยไม่ปิดบัง ด้านบุคลิกภาพของครูคาดหวังในเรื่องครูควรมีความเป็นมิตร รู้จักพูดในเชิงบวก พูดให้กำลังใจผู้อื่นมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้านบทบาทหน้าที่ของครูคาดหวังในเรื่องครูควรสั่งสอน ความรู้ในสรรพวิทยาการต่างๆให้แก่ผู้เรียน ด้านสมรรถนะของครู คาดหวังในเรื่องมีความรับผิดชอบต่อนตนเอง เปิดใจกว้างยอมรับความเปลี่ยนแปลง กระตุ้นให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้ และร่วมมือในการพัฒนาผู้เรียน ประเมินผู้เรียนอย่างรอบด้านและเป็นธรรม สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรอื่นๆ เพื่อการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกิตพงศ์ จิตรหลวง (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาอัตลักษณ์ครูที่ดีในดวงใจ ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของครูที่ดีในดวงใจมีหลากหลายลักษณะ มีทั้งอัตลักษณ์ระดับปัจเจกและอัตลักษณ์ร่วมภายใต้วิชาชีพ การศึกษาอัตลักษณ์ของครูที่ดีในดวงใจโดยการนิยามตัวเอง และผู้อื่นนิยามและศึกษา โดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานศึกษาสำหรับในส่วนของข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ควรมีการศึกษาทำความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของครู ครูมีหน้าที่อบรมสั่งสอนนักเรียนให้เป็นคนดีมีคุณภาพ

6.2 โครงร่างรูปแบบปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ประกอบด้วย 5 หน่วย คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม 3) หลักธรรมอริยสัจสี่ 4) กิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ และ 5) การประเมินโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ส่วนกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมของครู มีเนื้อหาสาระประกอบด้วยความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโครงการ การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม การกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การดำเนินงานโครงการคุณธรรมจริยธรรม การวัดและประเมินผลการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม การเขียนรายงานโครงการ และการจัดนิทรรศการและการเผยแพร่ผลการดำเนินงานผ่านการจัดการกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) สรุปได้ว่ามีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรได้อย่างดีเยี่ยม และผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยส่วนรวมอยู่ในระดับสอดคล้อง ผ่านการทดลองใช้ (Try Out) และปรับปรุงเป็นฉบับสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย พิริยะ โหม่แพง (2557) ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ไตรสิกขา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม โดยพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยประเมินทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสมของหลักสูตร อยู่ในระดับมีความเหมาะสมมากที่สุด

6.3 จากผลการดำเนินการทดลอง รูปแบบปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สรุปลงได้ว่า ผู้เข้าอบรมมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรม เท่ากับ 19.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.49 ระหว่างการอบรมมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 51.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.20 หลังการอบรม มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 25.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.53 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบก่อนการอบรมและหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้าอบรมมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และคู่มือรูปแบบปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ เท่ากับ 85.83/85.56 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 80/80 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.602 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 60.20 ของคะแนนสูงสุดที่สามารถจะเพิ่มได้ ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการจัดอบรม โดยใช้รูปแบบปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด การนิเทศติดตามผล การนำความรู้และทักษะด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ไปใช้กับครูในโรงเรียน พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการดำเนินงานโครงการคุณธรรมนักเรียน ด้านกิจกรรมโครงการคุณธรรมและผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม และด้านกลไกส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการคุณธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามลำดับ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สอดคล้องกับ ประไพพรรณ บุญคง (2556) ได้ดำเนินการรายงานการพัฒนาโครงการคุณธรรมเยาวชนไทย ทำดีถวายในหลวง โรงเรียนนราสิกขาลัย ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานโครงการพัฒนาโครงการคุณธรรมเยาวชนไทยทำดีถวายในหลวง โรงเรียนนราสิกขาลัย ได้เอกสารแบบฝึกกิจกรรมโครงการคุณธรรม มีประสิทธิภาพ 85.33/89.64 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 70/70 สอดคล้องกับ มะลิวัน สมศรี และคณะ (2558) ได้ศึกษาการสร้างคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษา ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการของคู่มือพัฒนา การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโปรแกรม โดยกระบวนการของคู่มือพัฒนา พบว่า คู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาที่สร้างขึ้น โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนผลการทดลองใช้คู่มือกับกลุ่มเป้าหมาย พบว่าคู่มือพัฒนานี้ มีประสิทธิภาพ 92.1/90.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 และประสิทธิผลของคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษา หลังใช้คู่มือพัฒนาสูงกว่าก่อนใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษา พบว่าโดยรวมมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ/กระบวนการปฏิบัติและเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาคุณธรรมของครูอย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องมาจาก การสร้างคู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ครั้งนี้ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนา เพื่อระบุประเด็น

ที่ต้องการพัฒนา ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผ่านกระบวนการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด กำหนดกรอบของคู่มือ นำเสนอผู้เชี่ยวชาญประเมินดัชนีความสอดคล้อง และได้รับการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า คู่มือพัฒนาดังกล่าว ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนา และได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ทำให้รูปแบบการพัฒนามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สนองจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบกิจกรรมที่มุ่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดี การสร้างและพัฒนารูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

6.4 จากผลการประเมินรูปแบบการปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ตามมาตรฐานการประเมิน พบว่าโดยส่วนรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านอรรถประโยชน์มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความถูกต้อง และด้านความเหมาะสม ส่วนด้านความเป็นไปได้มีค่าคะแนนเฉลี่ย เป็นลำดับสุดท้าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัทรชัย กระสินหอม และคณะ (2558) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะสุจริต 5 ประการของครูโรงเรียนวัดเตาปูน โดยกิจกรรมโครงการคุณธรรม และได้สอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ ที่มีต่อการทำโครงการคุณธรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อันเนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างคู่มือปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามหลักการ แนวคิดของนักวิชาการ ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ ผ่านการปรับปรุง ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผ่านการทดลองตามรูปแบบ และวัตถุประสงค์ จึงมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีข้อค้นพบที่เป็นจุดเด่นจึงนำมาเป็นข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาต่อไป ดังนี้

1. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูโดยหน่วยงานภายนอก
 - 1.1 การหาต้นแบบครูที่ดีสืบทอด
 - 1.2 การสร้างเครือข่ายพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
 - 1.3 กำกับติดตาม ประเมินผลพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
 - 1.4 การจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับคุณธรรมครู
2. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูโดยสถานศึกษา
 - 2.1 การเสริมสร้างพฤติกรรมอันเป็นแบบอย่าง
 - 2.2 การสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ
 - 2.3 สร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
 - 2.4 จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
3. การพัฒนาคุณธรรมครูด้วยตนเอง
 - 3.1 ตรวจสอบข้อบกพร่องของตนเอง

3.2 ปฏิบัติตนตามแบบอย่างที่ดี

3.3 ปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

3.4 ปฏิบัติตนเป็นผู้นำในด้านการพัฒนาสังคม

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า รูปแบบปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะได้เพิ่มขึ้น ดังนั้น รูปแบบปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู น่าจะเป็นคู่มือที่ดีอีกอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารและครูที่เกี่ยวข้องจะนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ โดยใช้ตามความเหมาะสม

8.1.2 การนำรูปแบบปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ไปใช้ โรงเรียนควรพิจารณาถึงความเหมาะสมของระยะเวลาในแต่ละช่วงเวลา ควรดูแลคณะครูอย่างใกล้ชิดทุกกลุ่ม และพยายามให้ครูทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำรูปแบบการปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูไปใช้พัฒนาครู ควรได้ศึกษารูปแบบการจัดเตรียมสถานที่ การเตรียมสื่อ การเรียนการสอน ใบบาง ใบความรู้ แบบทดสอบก่อนและหลังจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและเตรียมตัวให้พร้อมทุกครั้ง

8.2.2 ครูสามารถนำกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่อยู่ในรูปแบบปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ไปใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นปัญหาของครู

8.2.3 ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอน ควรตระหนักถึงความสำคัญ และส่งเสริมสนับสนุนในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้หลากหลาย เทคนิคที่นำมาใช้ควรเป็นเทคนิคที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสมกับสถานการณ์สภาพแวดล้อม และตัวบุคคลที่จะพัฒนา

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 การจัดทำรูปแบบการปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ควรมีการขยายผลในจัดทำรูปแบบจัดกิจกรรมคุณธรรม จริยธรรมสู่ระดับโรงเรียนอย่างถาวร

8.3.2 ควรมีการติดตามผล การนำรูปแบบการปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่หลังจากใช้ไปแล้ว เพื่อศึกษาว่าคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะของครูพัฒนาไปในทิศทางใด เพิ่มคุณธรรมจริยธรรมด้านใดบ้าง และจะดำเนินการพัฒนาได้อย่างไร

9. บรรณานุกรม

- เกิดพงศ์ จิตรหลวง (2558). การศึกษาอัตลักษณ์ครูดีในดวงใจ. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา**. 10(2). 45-58.
- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). **รัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2560**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประไพพรรณ บุญคง. (2556). รายงานการพัฒนาโครงการคุณธรรมเยาวชนไทย ทำดีถวายในหลวง **โรงเรียนนราสิกขาลัย**. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2564. จาก <http://www.ns.ac.th/new/images/12558/2752558p.pdf>
- พิริยะ ไม้แพง. (2557). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ไตรสิกขาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. **วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. 15(2). 1-12.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2563). **แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2564 – 2568**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มะลิวัน สมศรี และคณะ (2558). การพัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 9(พิเศษ). 542-557.
- สำนักงานพัฒนาคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ. (2532). **คู่มือการพัฒนาคุณธรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2558). **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : ธรรมะอินเทรนต์.
- สุภัทรชัย กระสินหอม และคณะ. (2558). การพัฒนาคุณลักษณะสุจริต 5 ประการของนักเรียน **โรงเรียนวัดเตาปูน โดยกิจกรรมโครงการคุณธรรม**. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2564. จาก https://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=145142&bcat_id=16